

Dammets kungarike

Radio Uppland 7.3.02

Under dammsugningen stannade jag plötsligt upp. Dammrättorna rullade framför mig, i yttersta lätthet svävade de in under soffor och sängar och förenade sig med sina kamrater. I den bleka solstrålen från verandaförnstet seglade de, dammkornen. Seglade tysta omkring och förenade sig med mikroskopiskt små dagdroppar, tyngdes och lade sig över bokhyllor och ljudanläggningar. Damm faller överallt, över berg och dal, över öken och eviga isar. Allt liv och alla ting får i sinom tid fördelen att, avskrapas, upplösas, bli till stoft och fritt få sväva ut i lufthavet. Damm gör himlen blå och damm faller i alla land.

Damm och stoft är ett eget kungarike som inte känner några gränser. Inga oceaner är för vida, inga berg för höga. Inga latituder eller longituder inskränker deras gränslöshet och den blekaste mest avlägset blinkande stjärna på natthimlen påminner oss om att universum kanske inte är annat än en stor dammrätta.

Men dammet och stoftet har en historia.

För inte så länge sedan definierades damm som den minsta beståndsdel en människa kunde se med sina ögon i form av guldkorn eller pollen, som ett lätt filament som lade sig på huden och färgade vattnet när man tvättade sig.

Men så kom mikroskopet och man kunde titta djupare in i dammet, upptäckte att där fanns långt fler frön och pollen, källor till nytt liv, än man någonsin kunnat ana. Där fanns en mäld av spillror från bortvittrade kontinenter och upplösta livsformer.

Man tyckte inte om det man såg.

Framför allt inte när man upptäckte bakterierna, bacillerna.

I västerlandets inleddes nu en kamp mot dammet av aldrig tidigare skådad omfattning. Dammsugaren och andra hygienbefrämjande maskiner konstruerades. Man kokade ihop medel som skulle samla ihop damm, klumpa ihop det och sedan dräpa allt som av liv spirade däri. Under det nittonde seklet förpassades dammets kungarike bort från allmänhetens ögon ner i samhällets mörkaste och avlägsnaste hörn. Det marginaliserades, osynliggjordes.

I hundra år pågick detta krig bara för att man sedan med fasa skulle inse att just de medel och just de maskiner man använt i sin tur skapade ett långt farligare nytt damm. Vapnen vändes mot oss själva.

Idag ligger dammets kungarike under elektronmikroskop och i oändliga ljusår bortom Hubble-teleskopet, det studeras, regleras ibland, kontrolleras. Men dammet flyr, ändrar skepnad. Flyr in i de sällsammaste sammansättnintgar; det glöder och strålar, det finner nya boplatser inne i människan och djupt under alla ytor. Kanske dansar det moderna dammet, stoftet, redan inne i våra DNA-spiraler.

Jag tittade på dammrättorna. De bestod av mej, av min familj, av mitt hus, av vägen utanför. Och skogen och uppsalaslätten. Kanske fanns där också spår av engelska smältverk och stoft av sedan tusen år slocknade vulkaner. Och snö från Vintergatan. Jag slog på dammsugaren igen och sög upp alltihop.